

Forfatter: Paludan-Müller, Fr.

Titel: Udrag fra Dandserinden

Citation: Paludan-Müller, Fr.: "Dandserinden", i Paludan-Müller, Fr.: *Dandserinden*, udg. af Berit Ziegler, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1991, s. 127. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-paludanm04-shoot-idm140348531940000/facsimile.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: Dandserinden

VI. En interessant historie

Dandserinden foregår dels i København, dels i Nordsjælland, hvor »Sommerhøjen« (190.3) ligger et par mil fra byen med udsigt til søen og havet (194.7), men tæt nok på hovedstaden til at Charles kan ride frem og tilbage på samme dag, og til at lægen kan hentes hurtigt. Handlingen udspilles lige efter 1830, da D.F.E. Aubers (1782-1871) populære opera *Den Stumme i Portici* (1828; opført Kbh. 1830) stadig synges på gaderne (8.8). Paludan-Müller er en af de første romantister, der beskriver det samtidige københavnske borgerskabs selskabsliv og giver et indblik i datidens omgangsformer og møde; således beskrives 1830'ernes beklædning med stor detaljerighed og nøjagtighed. Som det fremgår af anrædelserne (kap. VIII), har samtiden heftet sig meget ved værkets lokalkolorit, hvilket er vigtigt for forståelsen af *Dandserindens* succes; københavnere begejstredes i høj grad over at læse om sig selv.

I de kendte, ydre rammer placeres den koncentrerede historie om Dione, der varer et halvt år, fra vinter til sommer, nogle år før den fortælles. Fortælleren anvender denne sløringsteknik for at skabe større distance mellem sig selv og hovedpersonerne, som han ikke vil blandes sammen med Værkets realisme understreges af, at dagene i fortællingen kan tælles; således varer den centrale kærlighedshistorie kun fire dage: fra Charles helbredes til deres forening, og i 3. Sang går der nøjagtig 20 dage: fra Charles' svigt, til Diones lig skyller i land. Den meget konkrete placering i rum og tid fastholder læseren i fiktionen og gør handlingen så troværdig som muligt.

Diones væsen synliggør det guddommelige i mennesket, idet hun til at begynde med fremtræder som en harmonisk 17-årig pige, skønt hendes familie omkom i en katastrofe. Hun er derfor tvunget til at optræde for at tjene til livets ophold, men hjælpes godt på vej af sin skønhed, ædle sjæl, rene hjerte, stærke tanker (60.7-8) og tro på det gode i menneskene og på Gud, som hun står i forbindelse med gennem sin ånd og sit kunstneriske geni. For omgivelserne, der ikke kender Dione (36.1), er hun »interessant«, hvilket skaffer hende adgang til de højere kredse. Det begynder først at gå galt, da hun forelsker sig i Charles, idet hendes åndelige kærlighed blandes med stærke seksuelle drifter, der til sidst tager magten over hende, og det hele ender i død og gru. Da kærligheden ikke kan realiseres, dels på grund af hans svig-

ten, dels på grund af samfundets indblanding, skuffes hun i sine forventninger til livet og ender i en fortvivlet sjælstilstand langt fra Gud som sindssyg (291.1-2, 385). Fortælleren synes, at »det Sande hendes Blik forfeiler« (399.5), fordi hun blændes af fænomenerne i verden og ikke længere ser gudsiden bag, men hun fascineres dybt af hendes udvikling fra en naiv, harmonisk pige til en splittet, »interessant« kvinde.

Charles ligner tilsyneladende helten i triviallitteraturen: den unge og smukke greve. Ved nærmere eftersyn nuanceres billedet, for eksempel når Charles beskrives som en talentløs fløjtespiller, der ovenikøbet er »genegen til Forkjølelse« (144.8), og man forstår, at fortælleren tager ironisk distance til den mandlige »helt«. Charles elsker ikke Dione, men går efter en »interessant« oplevelse, hvor han først presser hende til at ofre sin uskyld: »Grænne! Du, / Som lukker Øret til for Længsels Hu, / Hvis stolte Bryst vil ingen Bønner føie« (266.2-4; Paludan-Müller udelod støtten i udgaverne fra 1847-72, fordi den var for vovet). Så snart hun overvindes, mister Charles interessen for sit objekt ligesom Johannes i Kierkegaards *Førførelses Dagbog*. Charles' svigt skyldes dog ikke en bevidst handling som Johannes', men en medfødt dårlig karakter: »Svaghed« (303.1). Hans hjerte banker »fuldt af Følelse« (144.7), hvilket både kan være godt og dårligt, fordi det viser, at hans indre stadig har sans for gudsiden, men samtidig gør følelserne ham karaktersvag – et nemt offer for andres manipulation: »Og Verdens Stemme fanger nu hans Øre, / Thi Moden har Dione Ryggen vendt« (305.1-2), og han dirigeres let af sin ærgerrige moder, der vil have ham gift med den rige Fine. Når hans hjerte til sidst »sprænger alle Hensyns Baand« (315.5), og han planlægger at gifte sig med Dione, nøler »kun hans Villie« (316.5). Charles har den for en helt så usædvanlige blødhed tilfælles med Paludan-Müllers senere Adam Homo, hvis gravsten forkynder: »Her hviler Adam Homo med den bløde Aand, / Baron, Geheimraad, Ridder af det hvide Baand«.

Marles repræsenterer alt det negative og dæmoniske i mennesket, der leder til andres fordærv. Han ligner en skurk (146), og i bedste litterære tradition svarer hans hæslige ydre til hans begsorte sjæl og fordærvede hjerte (145.3). Marles er en dreven, »interessant« forfører, der ikke går af vejen for at kurtuere Dione, selv om han er gift. Han kan ses som en ældre udgave af Charles, der viser, hvordan Charles ville udvikle sig, hvis han havde giftet sig med Fine. Men han kan